

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10.— K pol leta . . . 5.— " četrť leta . . . 250 " posamezne številke po 20 h.

Za oznaniia je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h " " " dvakrat . . . 12 " " " " trikrat . . . 10 " za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznaniia sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravišstvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Oklic.

Pevski zbor naše učiteljske Zaveze.

V vrstah naprednega učiteljstva je izredno mnogo dobrega pevskega materiala. Ti šolani pevci in pevke pa so razkropljeni širom slovenske domovine. Stare slovenske pesmi izza djaških let gineva jo sčasoma v njih spominu, o novih modernih skladbah pa ni pri njih pravega sledu. Publikacije »Glasbene Matice« in zborniki »Novih Akordov« nudijo toliko lepega pevskega gradiva — toda vse gre izveč na nemo mimo pevajočega učiteljstva. Kolika škoda teh pevskih grl! Vse te raztresene sile je mogoče združiti pod okriljem naše Zaveze v stalni pevski zbor, ki naj ima samostojni pevski odbor, lastna pravila z določenimi poslovnimi pevskim redom in posebni pevski sklad.

Tak pevski zbor z vsakoliki izbranim koncertnim programom bi bil najpomembnejša in najizdatnejša rešna opora nadaljnji izobrazbi učiteljstva na glasbenem polju.

V Zavezi je včlanjenih doslej 35 učiteljskih društev, vsako s približno 40 člani. Ako se prostovoljno zglašijo k »Pevskemu zboru učiteljske Zaveze« vsaj od vsakega društva povprečno po 5 članov, bi štela ta napredna učiteljska pevska četa že okrog 200 petje izvršujočih članic in članov. V ta namen pa je treba posebnega pevskega sklada, v katerega bi moral prispevati vsak priglasenec mesečno vsaj po 1 krono. Ti prispevki bi se uporabljali za razno-ževanje not in za potne stroške k posameznim podeželnim in k skupnim pevskim vajam. V ta sklad pa se bodo pobirali tudi prostovoljni darovi.

V začetku glavnih počitnic bi se določil pevski program, nato pa bi se potom učiteljskih društev razposlal na vse priglasene pevske člane notni material v partiturah z vsemi natančno določenimi glas-

benimi znamenji, kakor jih hoče imeti skladatelj in kakor jih je še posebno označil v svrhu enotnega proizvajanja glavni pevovodja. O božiču vsakega leta naj bi bile skupne predvaje v posamezni deželi pod vodstvom podeželnih pevovodij, o Veliki noči in na dan koncertnega nastopa pa generalna glavna pevska vaja pod vrhovnim vodstvom skupnega pevovodje. Novi člani bi se redoma sprejemali samo v velikih počitnicah še pred razpošiljanjem not. Vsako pesem bi moral sleherni pevec in pevka doobdoba na pamet naštudirati! Skupni pevovodja bi moral imeti polno moč, da odredi pevski nastop tistim, ki ne bi bili za koncert dovolj pripravljeni.

Peli bi se skupno izključno samo moški in mešani zbori, predvsem slovenski, toda brez spremljevanja orkestra. Kadar nastopi orkester v koncertnem vzporodu, da ta ni preveč enoličen, nastopi vsekakor le samostojno pod vodstvom svojega kapelnika. Možno bi bile tudi pevske in instrumentalne solo točke s spremljevanjem klavirja. Četudi ne vsako, pa vsaj vsako drugo leto bi moral nastopati pevski zbor pri koncertih, v prvi vrsti ob skupščinah naše Zaveze, izjemoma pa tudi ob drugih možnih prilikah.

Član pevskega zbora bi bil lahko vsak napredni glasbeno naobraženi ljudskošolski, meščanski ter vadnični učitelj in učiteljica ter srednješolski profesorji.

Ustanovitev tega pevskega zbora bo najlepša čestitka naši Zavezi k njeni 25-letnici! Prvi nastop naj bi bil 15. avgusta prihodnjega leta ob zaključku Zavezinega jubileja in na predvečer jubileja slovenskega Sokolstva. Tisti večer bodo mnogoštevilne slovanske sokolske čete dospele že v Ljubljano. Za nas bi bil ta prvi nastop ob jubilejskih dneh izrednega in neprecenljivega moralnega pomena!

Res je, idealno je tako pevsko združenje; a če kje, je to izvedljivo med nami! Ustanovitev Zavezinega pevskega zbora bo sigurno najlepši venec našega idealnega delovanja!

Pripomba: Ta oklic naj se smatra samo kot ogrođje k skorajšnji ustanovitvi »Pevskega zbora učiteljske Zaveze«. Vodstvo Zaveze je ta načrt v svoji drugi letošnji seji z radostjo sprejelo. Zategadelj je odredilo, da naj ta osnutek vsi pevci in pevke, ki so v naši Zavezi, natančno pregledajo, posebno še skladatelji in pevovodje učitelji, in naj blagovole prav zanesljivo pismeno sporočiti najkasneje do 15. novembra t. l. zavezinemu tajniku V. Rusu, učitelju v Kranju, svoje pomisleke o podanem načrtu te najnovejše naše organizacije.

Posebno praktični migljaji od priznanih naših glasbenikov bodo pripravljalemu odboru, ki se sestane v Ljubljani dne 19. novembra t. l. ob 2. uri popoldne v prostorih »Učiteljske tiskarne« k svoji prvi seji, vrlo dobro došli. Na podlagi tega oklica in doposlanih praktičnih migljajev se sestavijo pravila in poslovni pevski red.

Vse predpriprave v tem oziru bo vodil do občnega zbora pripravljalni odbor. Vaznejši sklepi se bodo sproti objavljali v stanovskem glasilu. Članice in člane naše pevskega zbora bodo sprejemala posamezna Zavezina učiteljska društva, ki bodo o tem obveščena potom okrožnice.

Le krepko naprej vsi brez izjeme k novemu častnemu delu!

Vodstvo »Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev« v Ljubljani, dne 27. oktobra 1912.

L. JELENC, predsednik.

V. RUS, tajnik.

V zasmeh!

Deželni šolski svet v Ljubljani je tedaj srečno priždal v svojem klerikalnem fanatizmu do tega, da je odličnega okrajnega šolskega nadzornika vrgel med šaro in čisto navadnega človeka imenoval, oziroma predlagal v imenovanje. Izkušen šolnik, nepristranski nadzornik, ki je učiteljeval 29 let, je sedaj prezrt, slab učitelj,

a boljši klerikalni priganjač, ki služi komaj 11 — reci: enajst — let, pa je predlagan. Lepo je to, še lepše kakor Gostinčarjevo državnozbornsko poslanstvo! Deželni šolski svet s tem svojim predlogom kranjsko šolstvo in učiteljstvo naravnost zasmejuje, ker mu je menda znano, da mora nadzornik biti trezen, miren in nepristranski človek. Misli pa naj si sedaj vsak, kako bo ta neizkušen človek, ki še sam potrebuje temeljitega nadzorovanja, nadzoroval in svetoval ter vodil vse šolstvo v okraju. Učiteljstvo novomeškega in črnomajlskega okraja bo sedaj podrejeno zagrozenemu Slomškarku in fanatičnemu klerikalcu, dalje človeku, ki se je povsod, zaradi svoje brezskrbnosti z ljudstvom, prepiral in ki je javno pozival na boj na nož! Kakšna bo objektivnost tega klerikalnega priganjača napram naprednemu učiteljstvu, kako bo zaupanje učiteljstva v takega izrazitega, nazadnjaškega učitelja, ki se v slepi pokorščini v prahu valja pred vsakim klerikalcem! Ta človek bi bil k večjemu primeren nadzornik mežnarjev, klerikalnih »telovadcev« in Marijinih devic, milijon kilometrov pa je še daleč od sposobnosti za mesto šolskega nadzornika. Deželni predsednik bi lahko to vedel, saj so listi že večkrat prinašali o Štruklju, katerega se vse to tiče, lepe stvari. Deželni predsednik bi lahko tudi poznal dose-danega nadzornika Turka, saj je vendar že dosti dolgo časa okrajni šolski nadzornik. Ako je tako postopanje vredno ugleda ljudskega šolstva, to naj si baron Schwarz dovolj razmišljati in potrebno ukreniti, če je še čas, da ostane Štrukelj to, kar je, namreč klerikalni priganjač. — Nadzornišvo naj se pa poveri takemu šolniku, ki sedi na tako mesto. Drugače bomo rekli: Kdor predlaga take ljudi za okrajne šolske nadzornike — zasmejuje šolstvo in učiteljstvo!

Ali ste že pridobili našemu listu novega naročnika?

zavzel, pa mu je bržkone za temeljitejšo naštudiranje primanjkovalo časa. Med solisti gre pohvala Križaju za kreacijo Doalanda. Križaj je zmerom dober, v petju in igri izvrsten, zato o njem ne izgubljam besed. Krmarija je čedno podal Kovač; »Večnega mornarja« Fejfar, ki ima prijeten bariton v srednji leži, nižina je slaba. Primadona Orlova je pela Sento zadovoljivo, pričakoval sem več. Časih je občutno distonirala (v baladi II. dejanje). V vlogi Erika se je predstavil novi tenorist Blass. »Junaški« tenor to nikoli ni, nasprotno preveč mevžast je. Njegov glas je jako podoben onemu tenoristu Nevole, ki je bil svojčas angažiran na ljubljanskem gledališču, pa je čez noč iz Ljubljane izginil. Mogoče bo pri prihodnjem nastopu sodba ugodnejša. Malo vlogo dojilje Mary je dostojno odpela Peršlova. Zbor (posebno ženski začetkom II. dej.) zasluži pohvalo ne le za petje, marveč tudi za živahno igro.

Insencija opere z danimi sredstvi dobra, režija prav tako. Gledišče — prvič v sezoni — skoro razprodano. —a.

»Večnega mornarja«

so ponavljali v četrtek in nedeljo zvečer. Pri tretji predstavi so nedostatke, ki sem jih v poročilu omenjal, deloma odpravili. Orlova (Senta) je bila razpoložena. Distonirala je manj kot pri premijeri. Fejfar (Holandec) se je v drugem dejanju posebno razvnel in je bil na nekaterih mestih res dober. Križaj (Daland) in Kovač (kr-

LISTEK.

Iz umetniškega sveta.

Slovensko deželno gledališče.

Večni mornar. Romantiška opera Richarda Wagnerja. I. dejanje. Norveški mornar Daland se vrača domov. Ladjo mu занесе ljut vihar med pečine. Moštvo leže k počitku v upanju, da se morje pomiri, le krmar ostane na straži. Pa tudi on zaspi. Medtem se morje iznova razburi in mimo priplove ladja z rdečimi jadrji in črnimi jambori. Izstopi Holandec, bled mož s črno brado, in toži o svoji nesreči. Ker je nekoč zvestobo prelomil, mora jadrati do sodnega dne. Rešen bi bil le, če najde žensko, ki mu ostane zvesta. Toda bil je že tolikrat varan, da na rešitev niti več ne upa. Morda sedaj dobi zaželjeni mir? — Daland se zbudi, stopi na krov in ogovori Holandca. Ta ga prosi gostoljubnosti, mu ponuja svoje zaklade in ko sliši, da ima Daland lepo hčerko Sento, si jo izprosi za ženo. Daland je zadovoljen, morje se umiri, ugoden južni veter zaveje, in ladje odplovejo proti Dalandovemu domu.

II. dejanje. V Dalandovi hiši. Deklice predejo in pojo. Na steni visi slika Holandca. Senta jo zamišljeno gleda in zapoje povest (balado) o njem, ki ga hoče s svojo zvestobo rešiti. Sento pa ljubi lovec Erik in jo svari pred tujcem, ki ga

s seboj privede oče. Zaman. Senta želi in prosi Boga, da nakloni Holandcu ženo, ki mu bo zvesta. V tem se vrata odpro, oče in Holandec vstopita. Nemo si gledata s Sento v oči in ko oče odide, prispeže Senta Holandcu zvestobo do groba.

III. dejanje. Noč. Na Dalandovi ladji ob zaroki Sente s Holandcem veselje in ples, na ladji Holandca grobna tišina. Zaman ponujajo vesele deklacije Holandčevim mornarjem jedila in pijače. Morje se kar hipoma raztogoti, veter žvižga, iz Holandčeve ladje se začuje petje. Norveški mornarji se prstrašeni skrijejo. Senta nastopi, zanjo Erik, ki ji predbaciva, da mu je ob očetovem odhodu obljubila zvestobo. Holandec prisluškuje, sliši besedo o nezvestobi in plane razburjen proti Senti: njegova sreča je izgubljena, ker mu tudi ona ni zvesta. Nikdar ne bo rešen zato-rej zopet hajd na pot večnega mornarja. Ne poslušaj Sentinih ugovorov, pove, kdo je in odjadra. Senta mu do smrti zvesta skoči v morje, ladja Holandca se potopi, v ozadju se prikazeti izpremenjena večni mornar in Senta.

Na skoro štiritedenski vožnji po morju iz Rige v London je Wagner doživel leta 1839. grozo viharjev, ki so zanesli ladjo v neko norveško pristanišče. Prišla mu je na misel pravljica o Holandcu, ki večno mornari. Sklenil je uporabiti to snov za opero in je komponiral l. 1841. »Večnega mornarja« (Der fliegende Holländer). Z njim se začne Wagnerjeva reforma, ki je z njo naletel na hud odpor pri

pristaših oblike starih italijanskih in francoskih oper. Prvič je pokazal Wagner idejo enotnosti opere po takozvanem vodilnem motivu (Leitmotiv). Njegov princip je bil ta-le: glasba mora biti v najtesnejši zvezi z dejanjem na odru, s pezijjo in scenično uprizoritvijo. Melodija naj izvira iz besede deklamacije. Orkester ne spremlja samo, ampak ima svojo samostojno vlogo in ilustrira dejanje. Uvedel je vodilni motiv, ki znači neko osebo ali dejanje na odru in ga slišimo največkrat pred nastopom dotične osebe. V »Večnem mornarju« je vodilni motiv v prvih taktih Sentine balade (II. dejanje). Pogostejše se uporabljajo vodilni motiv pa šele v poznejših Wagnerjevih operah.

Ob 30letnici Wagnerjeve smrti je tudi slovensko gledališče hotelo proslaviti spomin nesmrtnega pesnika-skladatelja in je uvrstilo v letošnji operni repertoar »Večnega mornarja«. Četudi upoštevamo naše mizerne razmere in razne nedostatke, ki preko njih skoro ni mogoče, povemo odkritosrčno, da je uprizoritev nosila pečat površne priprave in je bila le deloma zadovoljiva. Mučno so vplivali nesigurni vstopi orkestra (posebno pri recitativih), znatno so ga lomile viole in čeli v predigrji k prvi ariji (I. dejanje), pogrešal sem izrazitosti v prvih violinah in kompaktnosti v godalnih. Samo obsebi je umljivo, da orkester (čez 30 godcev) ne more delati »strašnih« morskimi viharjev. Teh pomankljivosti ne pripisujemo na rovaš kapelniku Hrazdri, ki se je za delo toplo